

תפ"ח (מרכז)-04-21 - מדינת ישראל נ' איזי טירונך

בית המשפט המחוזי מרכז-לוד

תפ"ח 15663-04-21 מדינת ישראל נ' טירונך(עציר)

לפני כבוד השופט, סגן הנשיאה עמי קובו כבוד השופט
מיכאל קרשן כבוד השופטת מרב גרינברג

בעניין: מדינת ישראל
באמצעות פרקליטות מחוז מרכז ע"י עו"ד שגיא שגב
המאשימה

נגד

איזי טירונך
ע"י עו"ד גיא עין צבי

הנאשם

הכרעת דין

השופט מיכאל קדשן

כתב האישום ויריעת המחלוקת

1. הנאשם עומד לדין בגין עבירה של רצח בכוונה, לפי סעיף 300(א) לחוק העונשין, התשל"ז-1977 (להלן: החוק).

2. לפי עובדות כתב האישום, במועד הרלוונטי הנאשם וטיגבו ראובן (להלן: טיגבו) היו מכרים.

ביום 15.3.2021 סמוך לשעה 11:30 הגיע הנאשם לחנות נוחות "פצצות 24" בנתניה (להלן: החנות), כשהוא נושא בכיס מכנסיו סכין מתקפלת בעלת להב באורך 10 ס"מ (להלן: הסכין). אותה עת שהה טיגבו בחנות.

הנאשם וטיגבו שהו בהמשך לסירוגין בחנות ובסביבתה, ומדי פעם שתה כל אחד מהם משקאות אלכוהוליים. סמוך לשעה 16:30 פרץ בין השניים ויכוח, במהלכו קיללו זה את זה.

סמוך לשעה 16:45 עמד טיגבו בכניסה לחנות ונשען על המקרר הסמוך. הנאשם ניגש לטיגבו ואמר לו להתלוות אליו. טיגבו הזיז בתגובה את ידו של הנאשם מכתפו והכה מכה קלה אחת בפני הנאשם. בשלב זה הנאשם דחף את ראשו של טיגבו לאחור, אחז בצווארו וחנק אותו. בהמשך הכה הנאשם שבע מכות אגרופ חזקות בראשו ובפניו של טיגבו, הלך מספר צעדים לאחור, שלף מכיס מכנסיו את הסכין וניגש כשהסכין בידו אל טיגבו, שנותר שעון על המקרר.

או אז דקר הנאשם את טיגבו בחוזקה באמצעות הסכין שש דקירות חודרות ברכו, בבטנו ובחזהו, בכוונה לגרום למוותו. טיגבו התמוטט על הרצפה, והנאשם עזב את המקום כשהוא מותיר את טיגבו מחוסר הכרה ומתבוסס בדמו.

כתוצאה ממעשי הנאשם נגרמו לטיגבו פצע דקירה בירך השמאלית הפנימית וקטיעת כלי הדם הגדולים בירך, פצע דקירה בגו משמאל חודר לתוך הסרעפת והכבד, פצע דקירה במעבר חזה-בטן משמאל חודר לתוך הסרעפת והכבד, פצע דקירה בחזה משמאל חודר דרך עצם החזה ולתוך כרום הכפורת ופצעי דקירה נוספים בבטן מימין, במותן הימנית ובירך השמאלית בצד החיצוני.

טיגבו הובהל לבית החולים זמן קצר לאחר מכן נקבע מותו.

3. הנאשם לא כפר ביסוד העובדתי של המעשים שיוחסו לו בכתב האישום - מעשים שמתועדים בסרטוני מצלמות אבטחה. הוא מיקד את טענותיו רק בנוגע ליסוד הנפשי. לעמדתו, אף שהמית את טיגבו בכוונה, יש להרשיעו בעבירה של המתה בנסיבות של אחריות מופחתת, בהתאם לסעיף 301ב(2) לחוק, חלף עבירת הרצח בכוונה בה הואשם.

4. לצורך בירור המחלוקת הסכימו הצדדים על הגשת כלל הראיות הרלוונטיות שנאספו במהלך חקירת המשטרה (לרבות סרטונים המתעדים את המעשה). מטעם המאשימה העידה הפסיכיאטרית ד"ר צ'ייקין; מטעם ההגנה העידו הנאשם והפסיכיאטר ד"ר אלטמרק.

תמצית טענות הצדדים

5. לדעת המאשימה הנאשם אינו זכאי לאחריות מופחתת ויש להרשיעו בעבירה בה הואשם בכתב האישום - רצח בכוונה.

ד"ר צ'ייקין קבעה כי הנאשם לא היה במצב פסיכוטי בעת הרצח, ומומחה ההגנה, ד"ר אלטמרק, לא חלק על מסקנה זו. לדעת המאשימה יש לקבל את מסקנתה של ד"ר צ'ייקין כי אין קשר בין המעשה לבין הפרעות בתפיסה אצל הנאשם - דבר התואם את חומרי החקירה שהוגשו המעידים על התנהלותו של הנאשם במהלך האירוע ולאחריו, ולדחות את עמדתו של ד"ר אלטמרק לפיה למצבו הנפשי הייתה השפעה משמעותית על מעשיו. מומחה ההגנה גם לא יכול היה לקבוע עד כמה הוגבלה יכולתו של הנאשם להבין את מעשיו ולשלוט בהם, ועל כן אין אפשרות לקבוע שיכולתו הוגבלה במידה ניכרת, כדרישת הסעיף.

6. ב"כ הנאשם טען כי עמד בנטל לעורר ספק סביר בהתקיימות התנאים המאפשרים הרשעתו בעבירה של המתה באחריות מופחתת בשל מצב נפשי, חלף עבירת הרצח בכוונה.

ההגנה סבורה שאין לתת משקל כלשהו לחוות דעתה של ד"ר צ'ייקין בנוגע למצבו הנפשי של הנאשם ביום האירוע ויש לקבל את חוות דעתו של ד"ר אלטמרק (לדעת ההגנה ד"ר אלטמרק כן חלק על מסקנתה של ד"ר צ'ייקין, אף שהעיד שהיא לגיטימית), ולהרשיע את הנאשם בעבירה של המתה בנסיבות של אחריות מופחתת. עוד סבורה ההגנה כי עדותו של הנאשם בבית המשפט סייעה להוכחת טענתה בדבר מצב נפשי שהגביל את יכולתו במידה ניכרת להימנע מביצוע המעשה.

מבחינה משפטית עמדת ההגנה היא כי את העבירה של המתה בנסיבות של אחריות מופחתת יש לפרש כך שתאפשר למספר רב של מבצעים ליהנות מן ההקלה הגלומה בה. אחרת, כך סבורה ההגנה, העבירה החדשה תרוקן מתוכן, ובין העבירה של המתה בקלות דעת לבין עבירת הרצח לא תתקיים דרגת ביניים אפקטיבית.

דיון והכרעה

7. כאמור, הנאשם אינו חולק על כך שהמית את המנוח בכוונה, כמתואר בכתב האישום. הנאשם גם אינו מבקש לזכות בפטור מאחריות פלילית מחמת סייג אי שפיות הדעת, הקבוע בסעיף 34 לחוק. בקשתו היא כי יוחל בעניינו ההסדר הקבוע בסעיף 301ב(2) לחוק.

8. המתה בנסיבות של אחריות מופחתת היא עבירה מקלה ונפרדת מעבירת הרצח. כיום אין עוד מחלוקת בשאלת נטל השכנוע להוכחת התקיימות תנאי העבירה: די לנאשם לעורר ספק סביר בהתקיימות התנאים המקלים על מנת שיורשע בעבירה של המתה בתנאי אחריות מופחתת, ובלבד שעמד קודם לכן בנטל הבאת הראיות, והצביע על ספק כאמור בהישען על התשתית העובדתית [ע"פ 6528/23 מרר נ' מדינת ישראל (22.9.2024)].

בית המשפט המחוזי מרכז-לוד

תפ"ח 15663-04-21 מדינת ישראל נ' טירונך(עציר)

9. על מנת לבחון אם הנאשם עורר ספק בהתקיימות התנאים הקבועים בסעיף 301ב(2) לחוק אציג תחילה מספר ראיות מוסכמות שיש בהן כדי להשליך על הסוגיה ואת גרסת הנאשם. לאחר מכן אסקור את עדויות הפסיכיאטרים.

הראיות המוסכמות וגרסת הנאשם

10. לנאשם היה סכסוך רב שנים עם טיגבו ועם אחיו. לפני למעלה מעשור אחיו של טיגבו פגע לנאשם בעין ובראש. בשל הסכסוך משפחת הנאשם הרחיקה אותו בשלב מסוים מסביבתו של טיגבו, אך שנה לפני הרצח הם השלימו (ת/7 - הודעת אם הנאשם; ת/8 - עדות אחות הנאשם; ת/9 - הודעת אבי הנאשם).

11. הנאשם נהג לשתות לשוכרה (ת/7, ת/8, ת/9, ת/14), ושתה גם ביום הרצח. כאשר הנאשם שיכור הוא מדבר הרבה ומקלל (ת/7). ביום הרצח קנה הנאשם וודקה ואקסל בחנות הנוחות (ת/11).

12. הנאשם היה אלים ונהג להסתובב עם סכין (ת/8).

13. הנאשם נעצר בסמוך לזירה זמן קצר לאחר הרצח. ברשותו נמצאה הסכין באמצעותה דקר את טיגבו.

להמחשת הדברים ראיתי לצרף כאן תמונה של הסכין שנתפסה ברשות הנאשם. ניכר כי מדובר בסכין התקפית:

14. תגובתו הראשונית של הנאשם עם מעצרו הייתה: "הוא הציק לי משך לי בשיער הוא היה מתעלל בי" (ת/21). זו הייתה גם תגובתו בטופס שרשם הקצין הממונה עם המעצר: "הוא התעלל בי" (ת/19).

15. בחקירתו הראשונה במשטרה מיום הרצח (ת/23) טען הנאשם כי טיגבו תקף אותו במהלך האירוע עם אחיו, ולא בפעם הראשונה. טיגבו היה זה שבמהלך האירוע שלף ראשון סכין, לאחר שאיים על הנאשם שיהרגנו. הנאשם טען כי פעל במסגרת האירוע על מנת להגן עצמו מפני תקיפה מיידית של טיגבו (ש' 53-54). הנאשם החליט לשלוף את הסכין כי טיגבו "השתולל יותר מדי", והוא דקר את טיגבו שתי דקירות בסך הכול ואחר כך טיגבו דקר את עצמו (!). אחר זאת ברח הנאשם לחוף הים כי חשב שטיגבו נפצע ופחד מאחיו, אשר התעללו בנאשם כל חייו. במהלך החקירה התברר כי הנאשם גורס שדקר את טיגבו סמוך לשעה 11:00, וזאת בניגוד לתיעוד מצלמות האבטחה שלפיהן הדקירות היו בסמוך לשעה 16:45.

16. גם בחקירתו השנייה מיום 16.3.2021 (ת/25; ראו גם התשאול שקדם לחקירה זו ת/34) חזר הנאשם על כך שטיגבו תמיד התגרה בו והציק לו. הוא הוסיף שטיגבו זרק עליו בירות (ש' 16), וגם מחפש אותו עם סכין (ש' 31). במהלך האירוע טיגבו היה שיכור וקילל את אמו של הנאשם. הנאשם שתק ולא ענה ואז טיגבו הרים בקבוק בירה מעל לראשו ואיים לתקוף אותו. הנאשם אמר לטיגבו שיזהר והוא זרק את הבקבוק שהתנפץ בין רגלי הנאשם ובמזל לא פגע בו. טיגבו נטל בקבוק נוסף והתקרב אל הנאשם. יושבי חנות הנוחות, לרבות אחיו של טיגבו, הפרידו ביניהם ואחר כך יצאו מהחנות. הנאשם אמר לטיגבו שהוא גבר ליד האחים שלו, ואז שלף טיגבו "משהו" מהכיס, הנאשם תפס את הכיס של טיגבו, שלף סכין ודקר את טיגבו ברגל ובצלעות.

הנאשם טען בחקירה זו שאת סכין הדקירה שמר מוסלקת ב"שטח", ולאחר שטיגבו איים עליו שידקור אותו הלך הנאשם לשטח, הצטייד בסכין ושב לחנות הנוחות. לדבריו אחרי שהאחים של טיגבו הלכו הרגיש מושפל, נתן לטיגבו שני בוקסים ולאחר שטיגבו נגע בכיס מכנסיו ורצה להוציא משהו חשב הנאשם שזו סכין ואז דקר אותו ברגל (ש' 112-113): "אחרי שמשך אותי בשיער וזרק לעברי את בקבוק הבירה והשפיל אותי ולאחר שממוש (אחיו של טיגבו - מ' ק') והדוד שלו דוד ויוסי עזבו את המקום אני הלכתי לשטח ולקחתי את הסכין שמתי בכיס הימני של המכנס וניגשתי לגדי (כינוי של טיגבו - מ' ק') וקרה מה שקרה".

ובהמשך (ש' 135-136): "ש: מתי חשבת לדקור אותו? ת: (כ) שהוא עמד והמשיך לקלל איזה באסה בקיצור. קלל אותי 'כוס אמא שלך' יאמא שלך זונה' השפיל אותי. אף אחד לא קלל אותי ככה, כוס של האמא שלו זיינתי אותו מה אני יעשה".

בהמשך החקירה הוקרן לנאשם סרטון מצלמת האבטחה והוא נאלץ להודות שנתן לטיגבו 5-6 מכות אגרוף ודקר אותו 6 פעמים.

17. בחקירתו השלישית (ת/27) טען הנאשם כי המנוח ואחיו תקפו אותו עשרות פעמים בשלושת החודשים האחרונים. לפני כשנה שנתיים בא אליו הביתה עם סכין מטבח וגם אז נאלץ להגן על עצמו. הנאשם חזר על הטענה כי דקר את המנוח על מנת להגן על עצמו מפני תקיפתו. הנאשם שתה לדבריו קודם לאירוע אך לא היה שיכור, אלא עצבני בשל מעשיו של טיגבו (ש' 113-115): "הייתי בראש טוב ועצבני כי גדי עצבן אותי ומשך אותי בשיער ופגע לי במערכת העצבים שם הוא עשה לי בלאגן וזרק עליי ארגז בירה אני ניסיתי להסביר לו למה ככה ואז הוא נתן לי סטירה ואז נדלקתי עליו יותר גרוע נתתי לו בוקסים ואז דקרתי אותו".

לדברי הנאשם לא חשב שימית את המנוח. חשב שיפצע אותו וילמד לקח (ש' 215).

חקירה זו הייתה הפעם הראשונה בה סיפר הנאשם כי לפני שנה חטפו אותו עבריינים, הכניסוהו לתא מטען של רכב והזריקו לו חומר. משום כך התחיל לדבריו להסתובב עם סכין.

18. בחקירתו הרביעית (ת/29) ציין הנאשם כי כשדקר את טיגבו היה "80% מסטול".

19. בעדותו לפנינו הרחיב הנאשם בנוגע למספר תכנים ביזאריים שחלקם שיתף עם רופאים שבדקו אותו: הוא הורעל לפני כ-6 שנים בנתניה על ידי "חבריה" ואדם בשם ראובן. אנשים מצאו אותו גוסס בדירה אבל בהמשך דרכו עליו ובעטו בו; אנשים, לרבות טיגבו המנוח, רוצים להרוג אותו מסיבה לא ידועה, אבל כאשר הוא הולך למשטרה עוצרים דווקא אותו; פעם שמו אותו החברים של טיגבו בתוך תא מטען של רכב כשהיה שיכור; פעם לפני 6 שנים אנשים באו לדקור אותו בבית שלו עם סכינים; כוחות על-טבעיים משתלטים עליו דרך המחשב; אנשים מקנאים בו כי הוא שר יפה; אנשים אוהבים "להביא לו" בירה לפניו; הנאשם חתם על חוזה בווגאס עם חברים מדימונה; דוד של המנוח, שוטר, הזריק לו מנת יתר; ועוד ועוד.

בצד כל אלה העיד הנאשם כי במהלך האירוע לא התכוון להרוג את טיגבו, אבל הוא (טיגבו) עברין שהציק לו 24 שעות וגרם נזק לסביבה (עמ' 183 ש' 25-26). הוא וטיגבו כל הזמן היו שותים ביחד, רבים ומשלימים (עמ' 184). הנאשם מצטער שלא קם והלך אחרי שהחל העימות הפיזי עם טיגבו (עמ' 185, 197). הוא טעה כשהגיב חזק מדי (עמ' 197 ש' 30). במהלך האירוע טיגבו השפיל אותו וזלזל בו, וניסה לגרום לנאשם לתקוף אותו או לברוח (עמ' 199, 200, 202, 203). לכן תקף אותו הנאשם: "אני באתי אליו למה אתה עושה בלגן לאחים שלך כל פעם, עושה לי מציק לי מציק לי בדיבור כזה מסריח, ניגשתי עליו הביא לי כזה כאפה ככה, שם נדפק לי המוח הבנת? זה הטעות, בקיצור" (עמ' 202 ש' 2-4. ראו גם עמ' 203 ש' 29).

בית המשפט המחוזי מרכז-לוד

תפ"ח 15663-04-21 מדינת ישראל נ' טירונך(עציר)

אף שבסרטון מצלמת האבטחה רואים את הנאשם שולף סכין לעבר טיגבו שאינו חמוש, עמד הנאשם על גרסתו כי טיגבו היה הראשון ששולף סכין, ואחיו ממוש לקח אותה ממנו (עמ' 201).

הנאשם סבור ששכרותו השפיעה על מעשיו (עמ' 200 ש' 23). בתקופה שקדמה לרצח נטל הנאשם את תרופותיו הפסיכיאטריות, גם ביום האירוע, אבל שתה גם וודקה למרות שאמרו לו שהשילוב ישפיע עליו לא טוב (עמ' 205-206).

עדויות המומחים

20. הפסיכיאטרית ד"ר צ'יקין ערכה ביום 7.6.2021 את חוות הדעת הפסיכיאטרית המרכזית אודות הנאשם מטעם הפסיכיאטר המחוזי (ת/68).

כפי האמור בחוות הדעת, הנאשם מוכר למערכת הפסיכיאטרית החל משנת 2017 עת אושפז במסגרת צו הסתכלות ונמצא כי היה מצוי בתחילתו של תהליך סכיזופרני, ועל כן לא היה כשיר אז מהותית ודיונית לעמוד לדין. הוצא

עמוד 5

נגד הנאשם צו אשפוז, והוא שוחרר בצו מרפאתי כפוי בחודש אפריל 2018 לאחר הטבה במצבו. בחודש אוגוסט 2020 הובא הנאשם פעם נוספת למיון פסיכיאטרי, אך הפעם שוחרר כעבור יומיים לאחר שנמצא כי בוחן המציאות שלו תקין. ביום 4.3.2021, 11 יום טרם הרצח, הובא פעם נוספת למיון פסיכיאטרי, וגם אז הרושם היה שבוחן המציאות שלו ושיפוטו - תקינים. ביום 16.3.2021, יום לאחר הרצח, הובא שוב למיון פסיכיאטרי לאחר שאיים להתאבד וגם בזו הפעם שוחרר לאחר שנמצא כי בוחן המציאות שלו תקין. ביום 25.3.2021 נבדק שוב במיון. הפעם נצפו הפרעות במהלך החשיבה אך לא ניתן היה להתרשם חד משמעית האם מדובר במצב של חולי נפשי או סימולציה (התחזות).

ביום 10.5.2021 הוחלט על ביצוע הסתכלות. בבדיקה במיון במב"ן מיום 11.5.2021 היה רושם למצב פסיכוטי פעיל, אך בתום ההסתכלות, שארכה כמעט חודש, וכללה גם התייחסות לגרסאות עדי ראייה למצבו הנפשי של הנאשם, באה ד"ר צייקין לכלל מסקנה כי הנאשם אמנם לוקה במחלת נפש, סכיזופרניה, כאשר ברקע שימוש לרעה באלכוהול, אך בעת המעשה היה נתון ברמיסיה על רקע טיפול תרופתי שנטל ולא פעל בהשפעת מחשבות שווא ו/או הפרעות הלוצינטוריות, ידע להבדיל בין טוב לרע ובין מותר לאסור, השתמש באלכוהול ביודעין ולכן אחראי למעשיו. בחוות הדעת ישנה התייחסות גם ליכולתו של הנאשם לעמוד לדין, אך זו אינה מעניינתנו כעת.

21. ד"ר צייקין נחקרה ארוכות על חוות דעתה (עמי 29-127). בעדותה הבהירה כי מבחינה פסיכיאטרית הייתה לנאשם היכולת להימנע מביצוע המעשה, אך היא אינה יודעת אם השימוש שעשה הנאשם ביודעין באלכוהול, שהוא חומר שמדכא עכבות (עמי 125), פגם ביכולת זו (עמי 30-32). לדעתה, השימוש הנרחב והיומיומי שעשה הנאשם באלכוהול השפיע על התכנים הביזאריים שסיפר לבודקיו (עמי 84, 122).

הרופאה הבהירה כי עיקר חוות דעתה נעוץ בהתרשמות הישירה שהייתה לה מהנאשם במסגרת ההסתכלות שעבר במחלקתה. ליתר הנתונים והבדיקות המוקדמות היה משקל נמוך יחסית בחוות דעתה.

22. העובדה שד"ר צייקין לא הייתה מוכנה לקבל יכזה ראה וקדשי קביעות של רופאים אחרים אודות הנאשם (כגון הקביעה של ד"ר דולפין כי השתחרר מאשפוזו בבית החולים "גהה" בשנת 2018 ללא תובנה מלאה למצבו, או ההתלבטות של ד"ר ויימן אם התנהגות הנאשם מעידה על מחשבות שווא או על סימולציה, או התרשמותו של ד"ר נאסר שהתרשם ממצב פסיכוטי פעיל), לא פגמה בעיניי במומחיותה.

ד"ר צייקין סיפקה בעדותה הסברים לאבחנות אלה שעמדו לפנייה עת כתבה את חוות דעתה אודות הנאשם, רק הייתה זהירה בנוגע למסקנות המומחים האחרים שבדקו את הנאשם.

23. בצד זה, קיים לדעתי קושי באופן בו כתבה ד"ר צייקין את חוות דעתה בהתעלם מהטיפול התרופתי נוגד הפסיכוזא שקיבל הנאשם עם אשפוזו יום לאחר הרצח ועד למועד ההסתכלות, חודשיים מאוחר יותר, וללא התייחסות מפורטת ומנומקת לנתונים נוספים שלכאורה אינם תומכים במסקנתה.

קושי נוסף מצאתי בספקות שד"ר צייקין העלתה בעדותה בנוגע לשאלה האם הנאשם בכלל סובל ממחלת נפש (עמי 56 ואילך), ספקות שאינם עולים בקנה אחד עם תוכן חוות דעתה, ואף לא עם תוכן עדותה הראשית, שמהם עולה כי הנאשם אכן לוקה בסכיזופרניה (עמי 32 שי 25-28, עמי 33 שי 7, עמי 34 שי 1, 5-6).

24. להגנה יש מחלוקת עם האופן בו הגיעה ד"ר צייקין למסקנותיה בנוגע למצבו הנפשי של הנאשם ביום הרצח

בעקבות ההסתכלות שעבר הנאשם. לדעתה, שומה היה על המומחית לתת משקל רב יותר לחוות דעת קודמות שנערכו בעניינו של הנאשם, ולנתונים נוספים. בהינתן אלה, ומספר עניינים נוספים, מבקשת ההגנה להתעלם מחוות דעתה של ד"ר צייקין ולא לקבוע שום ממצא בהסתמך על חוות דעתה, לרבות - כך נראה מעיון בסיכומיה (סעיפים 8 ו-21) - מסקנתה המרכזית כי הנאשם היה כשיר בעת ביצוע המעשה.

דא עקא, כאמור לעיל ההגנה אינה מבקשת לקבוע כי הנאשם הצליח לעורר ספק בקביעה זו בדבר כשרותו הנפשית של הנאשם. זאת, משום שכפי שיוצג להלן, המומחה מטעמה ד"ר אלטמרק דווקא קיבל את מסקנותיה של ד"ר צייקין, אשר יכולה הייתה להתרשם מהנאשם במסגרת ההסתכלות באופן ישיר, ולאורך זמן.

25. ד"ר אלטמרק, מומחה פסיכיאטרי בעל שם אשר ניהל את בית החולים הפסיכיאטרי "לב השרון" בין השנים 1995-2000, כתב אודות הנאשם חוות דעת (9/נ) בהסתמך על בדיקתו בבית המעצר, על אמרותיו במשטרה ואמרות בני משפחתו, עדותה של ד"ר צייקין לפנינו ובעיקר על ממצאי ההסתכלות שעבר הנאשם.

ד"ר אלטמרק ביקר את תהליך העבודה של ד"ר צייקין בהיבטים שרובם הוזכר לעיל, אך מסקנתו הסופית לא סתרה את מסקנתה של ד"ר צייקין בנוגע לאחריות הנאשם בעת ביצוע המעשה. עמדתו היא ש"קרוב לוודאי" על ביצוע העבירה השפיעו שלושה גורמים: מחלת הסכיזופרניה, מצב שכרות ואישיות אנטי-סוציאלית, שלא ניתן לשקלל את אחוזי ההשפעה של כל אחד מהם, אם כי מחלת הסכיזופרניה "שיחקה תפקיד לא מבוטל בביצוע העבירה".

ד"ר אלטמרק בא לכלל מסקנה כי בשל מחלתו הלא מטופלת הוגבלה יכולתו של הנאשם להימנע מעשיית המעשה, ועל כן המליץ להפעיל בעניינו של הנאשם את סעיפי החוק המתייחסים לאחריות מופחתת.

26. בעדותו לפנינו הבהיר ד"ר אלטמרק כי הביקורת שלו על ד"ר צייקין ממוקדת בהיעדר התייחסות בחוות דעתה לנתונים מסוימים, "לא בהכרח במסקנה" (עמ' 139 שי 15), ובהמשך הבהיר: "אני חושב שהמסקנה שלה היא לגיטימית לחלוטין" (עמ' 139 שי 31-32 ; עמ' 161). זאת משום שמסקנתה זו מבוססת על ההתרשמות הקלינית שלה במסגרת ההסתכלות (עמ' 141 שי 31-30), שהיא "יותר מהימנה ועדיפה על בדיקה אמבולטורית", כפי הבדיקה שבדק הוא עצמו את הנאשם (עמ' 150).

מומחה ההגנה הבהיר כי אין ביכולתו לסתור את מסקנותיה של ד"ר צייקין, משום שלא ערך לנאשם הסתכלות, רק להטיל בהן ספק (עמ' 142). עמדתו היא כי, בהינתן הנתונים שד"ר צייקין לא כללה בחוות דעתה, סביר שהפסיכוזזה של הנאשם, שבערה ככל הנראה "על אש קטנה" (עמ' 144) שיחקה "תפקיד משמעותי", אך לא "תפקיד מרכזי", במובן זה שהיא הגורם העיקרי להתנהגותו (עמ' 145). לדעת ד"ר אלטמרק סביר שהמרכיב הסכיזופרני תרם להחמרת התגובות של הנאשם לפרובוקציה שחוזה מטיגבו (עמ' 168).

ד"ר אלטמרק חזר בעדותו על כך שאין ביכולתו לקבוע את אחוזי ההשפעה על התנהגות הנאשם בעת מעשה של שלושת הגורמים שהזכיר בחוות דעתו: מחלת הנפש, שימוש באלכוהול ואישיות אנטי-סוציאלית, "אני לא חושב שאף אחד שמכבד את עצמו יכול לתת את האחוזים", ובכל זאת לדעתו הנאשם נמצא קרוב לסעיף 34 לחוק בהיבט של יכולתו לרסן את דחפיו (עמ' 146). למרות האמור, כאשר נשאל על ידי בית המשפט איפה נמצא הנאשם על הסקאלה שבין 0 (אדם בריא) ל-1 (חולה נפש בלתי כשיר) אמר ד"ר אלטמרק שקצת מעל 0.5 (עמ' 162).

ד"ר אלטמרק אישר כי אפשר שהסיבה למציאת תכנים פסיכוטריים אצל הנאשם לאחר הרצח היא עצם קיומו של האירוע הדרמטי (עמ' 152), והבהיר כי לטעמו העדר פתולוגיה בולטת בחומר החקירה (כלומר העדר ביטויים חיצוניים למצב פסיכוטרי עם מחשבות שווא) לא תורם לעמדה שהציג, אך גם לא שולל אותה (עמ' 166).

27. להשלמת התמונה יצוין כי לאחר שמיעת העדים המומחים ביקש ב"כ הנאשם שתיערך לנאשם בדיקה פסיכיאטרית נוספת טרם עדותו, וזאת לנוכח תכנים "מוזרים" ששמע ממנו. נעתרנו לבקשה זו והורינו על בדיקה שתברר אך את יכולתו של הנאשם לעמוד לדין.

בחוות דעת מיום 15.4.2024 נקבע כי הנאשם לא סובל מהחמרה פסיכוטית, במצב רזידואלי, מתמצא בהליך המשפטי, מודע למועדים, תפקודו הקוגניטיבי מאפשר לו לעקוב אחר ההליך המשפטי ולקבל סעד מעו"ד, והוא כשיר לעמוד לדין.

ממצאים

28. הנאשם הודה, כאמור לעיל, כי ביצע את כל המיוחס לו בכתב האישום, וכן בכך שהמית את טיגבו בכוונה לגרום למותו. הדיון התמקד אך בשאלה האם הצליח לעורר ספק בהתקיימות תנאי העבירה של המתה בנסיבות של אחריות מופחתת בשל מצב נפשי.

29. מכלול הראיות שהונחו לפנינו מוכיח כי הנאשם וטיגבו המנוח היו מסוכסכים במשך שנים. הנאשם האשים את טיגבו, ובעיקר את אחיו, בפגיעה פיזית שפגעו בו זה מכבר. הנאשם היה אדם אלים שנהג להסתובב עם סכין התקפית ונהג לשתות לשוכרה. ביום האירוע התעמתו הנאשם וטיגבו מילולית, לאחר ששתו אלכוהול בכמות לא מבוטלת. הנאשם חש מושפל מדבריו של טיגבו ומהמכות שספג ממנו - מכות שלא סיכנו אותו באופן מיידי. הוא הנחית 7 מכות אגרופ חזקות בראשו ובפניו של טיגבו, ואז נסוג לאחור, שלף את הסכין, ניגש בחזרה אל טיגבו ודקר את גופו לא פחות מ-6 דקירות, חלקן הגדול דקירות חודרות, באיברי גוף רגישים.

לאחר האירוע נצפה הנאשם עוזב את המקום כשהוא מקפל את הסכין ומכניסה לכיסו, נכנס למספר חנויות ורוכש בהן בירה, מצית וסיגריה, ובהמשך מוציא כסף מכספומט.

30. הנאשם ביקש במסגרת חקירותיו הראשונות במשטרה לבסס טענה של הגנה עצמית. רק משהתברר לו כי גרסתו זו אינה מתיישבת עם העובדות שנגלו לעין כל מי שצפה בסרטוני מצלמות האבטחה, הועלתה על ידי ההגנה טענת האחריות המופחתת הנשענת על מצבו נפשי, וזו כאמור נבדקה באופן יסודי.

31. הנאשם חולה במחלת נפש מסוג סכיזופרניה. בעת האירוע מחלתו הייתה אמנם ברמיסה, ועל כן נמצא כשיר לעמוד לדין, אך לא ראיתי מניעה לקבל את עדותו המקצועית והמהימנה של ד"ר אלטמרק ולקבוע כי בה בעת בערה בו המחלה "על אש קטנה". זאת, הגם שבמהלך האירוע לא ניתן לזהות בסרטונים תכנים פסיכוטריים בעלי ביטוי חיצוני אצל הנאשם. מצאתי לקבל גם את יתר חוות דעתו של ד"ר אלטמרק, ולקבוע כי בשלב בו פעל כמתואר בכתב האישום הושפע הנאשם משני נתונים נוספים: קווי אישיות אנטי-סוציאליים וצריכת אלכוהול בכמות גדולה.

32. ד"ר אלטמרק לא היה מסוגל לקבוע איזה מן הגורמים (מחלת נפש "על אש קטנה", קווי אישיות אנטי סוציאליים ושימוש לרעב באלכוהול) היה דומיננטי אצל הנאשם בעת שהמית את טיגבו. מקובלת עליי גם עמדתו של המומחה כי המחלה שיחקה אצל הנאשם תפקיד "משמעותי" אך לא "מרכזי" או "עיקרי" (לא אוכל לאמץ את העמדה, שלא

הופיעה בחוות דעתו של המומחה, כי משקלה של מחלת הנפש עלה על 50%).

33. יודגש כי, הלכה למעשה, לא התעוררה מחלוקת מהותית בין המומחים שהעידו לפנינו:

ד"ר אלטמרק חיווה דעתו באופן מפורט בנוגע לתחולת תנאי העבירה של המתה בנסיבות של אחריות מופחתת, ואילו ד"ר צ'ייקין לא התייחסה (ולא נתבקשה להתייחס) לאלה במסגרת חוות דעתה. בנוסף, לד"ר אלטמרק היו השגות על האופן בו גיבשה ד"ר צ'ייקין את חוות דעתה, אך לא על מסקנתה הסופית.

בית המשפט המחוזי מרכז-לוד

תפ"ח 15663-04-21 מדינת ישראל נ' טירונך(עציר)

על כן לא נדרשתי לקבוע ממצא שמעדיף עדות מומחה אחד על פני משנהו. המסקנה

המשפטית

34. סעיף 301ב(2) לחוק קובע כדלהלן:

301ב. [...]

(ב) על אף האמור בסעיפים 300 ו-300א, הגורם בכוונה או באדישות למותו של אדם באחת מן הנסיבות המפורטות להלן, דינו - מאסר עשרים שנים: [...]
(2) המעשה נעשה במצב שבו, בשל הפרעה נפשית חמורה או בשל ליקוי בכושרו השכלי, הוגבלה יכולתו של הנאשם במידה ניכרת, אך לא עד כדי חוסר יכולת של ממש כאמור בסעיף 34 -

(א)	להבין את אשר הוא עושה או את הפסול שבמעשהו; או
(ב)	להימנע מעשיית המעשה;

35. עיון בהסדר החוקי שקבע המחוקק בסעיף 301ב(2) לחוק, ובמסקנות הצוות לבחינת יסודות עבירות ההמתה - דין וחשבון (2011), עמי 30-31, מעלה כי הוחלט לאמץ בדיוק נמרץ את אותו הנוסח שהיה קיים בסעיף 300א(א) לחוק הקודם, אשר אפשר להטיל עונש מופחת על מי שהוגבלה יכולתו להבין את אשר הוא עושה או להימנע מעשיית המעשה בשל הפרעה נפשית.

36. הנוסח הזה של החוק הקודם נדון רבות בפסיקה. הגישה שננקטה כלפיו הייתה גישה מצמצמת:

"פסיקת בתי-המשפט החמירה בבחינת התנאים שנקבעו בסעיף 300א. כך נאמר כי "ליסעד מן הצדק' ראוי רוצח רק כאשר מידת הפגיעה הנפשית שבה הוא לוקה, עקב מצבו הרפואי-הפסיכיאטרי... חסרה אך במעט מזו של בעל 'חסר יכולת של ממש'" (דברי השופט א' גולדברג בע"פ 3243/95 צאלח נ' מדינת ישראל (להלן - עניין צאלח), בעמ' 790)). כמו כן נקבע כי "ההבדל בין הסייג הפוסט מהאחריות הפלילית לבין העילה להפחתת העונש ברצח הוא בעוצמתם של הגורמים המצויים ביסוד שתי הוראות אלה" (דברי השופט דורנר בע"פ 7761/95 אבו חמאד נ' מדינת ישראל, בעמ' 251). עוד נקבע כי המקרים שבהם יש להחיל

את סעיף 300א הם "...[אותם מקרים גבוליים שבהם מגיע הנאשם אל סף הכניסה לגדרי הסייג לאחריות, הקבוע בסעיף 34ח(2) לחוק, אך אינו עובר אותו] (דברי השופט קדמי בעניין מליסה, בעמ' 57-58). באותו עניין נקבע עוד כי "סעיף 300א(א) בא ליתן מענה למבצעי רצח שמצבם הנפשי גובל במצב של אי־שפיות הדעת כהגדרתו בסעיף 34ח; אלה שמצבם הנפשי מוציאם, לכאורה, מקהל השפויים בדעתם, אך אינו מכניסם לקהל הבלתי שפויים. השוני בין יסודותיהם של סעיפים 34ח ו-300א(א) מתבטא, אל נכון, בעוצמת הפגם ובחומרת סיבתו" (דברי השופט מצא, שם, בעמ' 67). ברוח דומה נקבע כי סעיף 300א נועד לתת מענה "...למקרה החריג בלבד, שתחושת הצדק מתקוממת בו כנגד הטבעת תווית של 'רוצח' על מצחו של נאשם אשר נמצא כי מצבו הנפשי אינו ככל האדם" (דברי השופט לוי בע"פ 396/01 ברדה נ' מדינת ישראל (להלן - עניין ברדה), בעמ' 860); וראו גם ע"פ 4389/93 מרדכי נ' מדינת ישראל, בעמ' 249).

[ע"פ 7926/00 דייפני נ' מדינת ישראל, פ"ד נט(1) 824, 817 (9.9.2004)]

37. כפי שיפורט להלן, לא מצאתי טעם טוב לא להחיל את עמדת הפסיקה הקודמת, או עמדה דומה לה, בנוגע לפרשנות סעיף 300א(א) על נוסח החוק החדש בכל הקשור להמתה על רקע של הפרעה נפשית.

38. פרשנות האחריות המופחתת בשל מצב נפשי או שכלי, כך שתחול רק במקרים בהם קיימת קרבה של ממש לפטור בשל סייג אי-שפיות הדעת, עולה בקנה אחד עם לשונו הפשוטה של החוק ("הוגבלה יכולתו של הנאשם במידה ניכרת, אך לא עד כדי חוסר יכולת של ממש").

39. עמדת הפסיקה הקודמת כאמור תואמת גם את הסביבה החקיקתית של העבירה החדשה של המתה באחריות מופחתת בשל מצב נפשי או שכלי. הוראה המאפשרת התחשבות בנאשם במצב נפשי או שכלי, בשלב העונש, מצויה גם בסעיף 40ט(א)(9) לחוק, ואולם זו מאפשרת להתחשב בכל "קרבה לסייג", אשר השפיעה על חומרת מעשה הנאשם או על אשמו של הנאשם, בעוד שהעבירה של המתה באחריות מופחתת בשל מצב נפשי חלה רק בעניינו של נאשם שבשל הפרעה נפשית "חמורה" הוגבלה יכולתו "במידה ניכרת אך לא עד כדי חוסר יכולת של ממש".

חזקה על המחוקק שלא השחית מילותיו לריק, וכיוון שהעבירה של המתה באחריות מופחתת נחקקה לאחר תיקון 113 לחוק, הדעת נותנת שהכוונה הייתה להחמיר בדרישות המאפשרות הרשעה בעבירה מקלה זו.

40. זאת ועוד. דרישה לקרבה של ממש לפטור בשל מצב נפשי עולה בקנה אחד גם עם פסיקת בית המשפט העליון (בערעור שהוגש על גזר דינו של הרכב זה), אשר קבעה כי השפעת מצבו הנפשי של נאשם על מידת אשמתו אינה השפעה "בינארית", אלא כזו שעוצמתה עשויה להשתנות, ועל כן ניתן להתחשב בנסיבות ההתגרות והקרבה לסייג גם כאשר גוזרים את דינו של נאשם שהורשע בעבירת הרצח הבסיסית [ע"פ 4149/23 עומאר נ' מדינת ישראל (23.6.2024)].

להבנתי לא ניתן היה להכיר במהלך כזה אילו הייתה זהות בין הדרישות של שני הסעיפים, ואמנם בפסק הדין נקבע שהתחשבות ב"קרבה לסייג" בשלב העונש תהיה "במקרים שבהם יש במצבו הנפשי של הנאשם כדי למתן את אשמת הנאשם, גם אם לא בעוצמה שמצדיקה את הרשעתו בעבירה של המתה בנסיבות של אחריות מופחתת" (שם, פסקה 21 לפסק דינו של כבי השופט "אלרון. ראו גם ע"פ 4019/23 אבו סרארי נ' מדינת ישראל (12.5.2024), פסקאות 16-18 לפסק דינו של כבי השופט "אלרון).

41. ההגנה טענה כי מפסק הדין בע"פ 5374/20 מדינת ישראל נ' פלוני, פסקה 14 (12.4.2022), יש להסיק כי העבירה של המתה בנסיבות של אחריות מופחתת בשל מצב נפשי עשויה להתקיים בכל נקודה על הטווח שבין פטור מאחריות פלילית להרשעה ברצח בכוונה.

דעתי היא כי לא ניתן ללמוד דבר לענייננו מן האמור באותה פסקה.

פסק דין זה של בית המשפט העליון עסק בענישה ולא באחריות הפלילית. האחריות הפלילית של המשיב שם לא הייתה שנויה במחלוקת - הוא הורשע במסגרת הסדר טיעון בעבירה של המתה בנסיבות של אחריות מופחתת. בפסק דין חשוב זה נקבע כי גם בעבירה של המתה בנסיבות של אחריות מופחתת ניתן, לצורך גזירת הדין, להתחשב ב"קרבה לסייג". אחד הנימוקים שהובאו לכך ניתן באמצעות המחשה גרפית לפיה סעיף האחריות המופחתת חל על קבוצת מקרים שניתן למקמם בציר שבין נשיאה באחריות מלאה לרצח לבין פטור מאחריות, וההבנה כי מדובר בקבוצה של מקרים ולא בנקודה אחת על הטווח המדובר. לא נאמר בפסק הדין דבר וחצי דבר בנוגע למיקום הקבוצה (שבתוכה יש מנעד צר) על הטווח שבין נשיאה באחריות מלאה לבין פטור מאחריות, או בנוגע למידת הקרבה של המיקום הזה לקצה של פטור מאחריות. על כן אינני סבור כי הניתוח המשפטי המופיע שם יכול להשליך על ענייננו, הגם שלא יכולה להיות מחלוקת כי קיים מנעד של מקרים אשר נכנסים כולם לגדרה של עבירת ההמתה באחריות מופחתת.

42. פרשנות לתנאי העבירה של המתה בנסיבות של אחריות מופחתת על רקע נפשי, באופן שיתאם את הפרשנות שנתנה להוראה הזו בסעיף 300א(א) שעניינה היה ענישה מופחתת בשל מצב נפשי, עולה בקנה אחד גם עם תכליתו של החוק.

אז כעכשיו התקיימות תנאים מיוחדים (אותם תנאים כאמור) מסירה מעל מצחו של המבצע את התווית של 'רוצח'. אז כעכשיו מוצדק להסיר את התווית הזו מעל מצחו של מי שהמית אדם בכוונה (או באדישות) רק בנסיבות שמקרבות מאוד את המבצע לפטור מאחריות פלילית.

43. ער אני לדעת היחיד של כבי השופט (כתוארו אז) "עמית בע"פ 640/21 עאמר נ' מדינת ישראל (7.7.2022)", בו זיכה בית המשפט העליון מערער מביצוע עבירה של רצח בכוונה תחילה לפי הדין הישן והרשיעו בעבירה של הריגה, לאחר שמצא שלא התקיים בו יסוד היעדר הקינטור. כבי השופט עמית הביע באותו פסק דין ספק אם יהיה נכון לפרש את צירוף המלים "במידה מועטה" המופיע בסעיף 301ב(3) לחוק (הקובע עבירה של המתה באחריות מופחתת במקרים בהם המעשה חרג "במידה מועטה" מתחולת סייגי ההגנה העצמית, הכורח והצורך), כמידה של "פסע", כפי שפרשה הפסיקה בעבר את סעיף 300א לחוק ביחס לסייג אי השפיות.

אינני סבור כי הגיונה של עמדה זו מתאים למקרה דנן. ראשית, משום שבענייננו שלנו נדונה באופן ישיר הקרבה לסייג אי השפיות כבסיס לאחריות מקלה, לא חריגה מועטה מתחולת סייגים אחרים. שנית, משום שכאמור לעיל ביחס להמתה בתנאי אחריות מופחתת ביחס לסייג אי השפיות נקט המחוקק באותה מטבע לשון בדיוק בה עשה שימוש בסעיף 300א. ושלישית, משום שסעיף 301ב(3) לחוק כולל בחובו מונח שסתום נוסף: "ויש בנסיבות העניין כדי למתן את אשמתו", שבהכרח מצמצם את גדר המקרים שייכנסו תחת העבירה של המתה בנסיבות של אחריות מופחתת בשל חריגה מועטה מן הסייגים שהוזכרו לעיל. מונח שסתום זה אינו מצוי, ונראה שלא בכדי, בעבירה של המתה בנסיבות של אחריות מופחתת בשל מצב נפשי.

44. מכאן שעל מנת להיות מורשע בעבירה של המתה בנסיבות של אחריות מופחתת בשל מצב נפשי, חלף הרשעה

בעבירת הרצח, על הנאשם להראות - ברמה של ספק סביר - שקרוב היה באופן ממשי לזכות בתנאי ההגנה של אי שפיות הדעת, הקבועה בסעיף 34 לחוק.

תפ"ח 15663-04-21 מדינת ישראל נ' טירונך(עציר) מן הכלל אל הפרט

45. סבורני כי ההגנה לא עמדה בנטל לעורר ספק סביר בהתקיימות תנאי האחריות המופחתת.

46. כאשר שלושה גורמים, שמשקל כל אחד מהם אינו ידוע, הביאו ביחד לכך שלנאשם היה קושי לרסן את דחפיו האלימים, לא ניתן לומר כי לפנינו נאשם שקרוב היה לזכות בתנאי הגנת אי-השפיות, גם אם אחד הגורמים היה מחלת נפש שבערה "על אש קטנה".

לטעמי לא ניתן במצב עובדתי כזה לקבוע שהמעשה נעשה במצב שבו בשל ההפרעה הנפשית החמורה הוגבלה יכולתו של הנאשם במידה ניכרת להבין את אשר הוא עושה, או את הפסול שבמעשהו או להימנע מעשיית המעשה. במלים אחרות, תשתית עובדתית מסוג זה לא מעוררת ולא יכולה לעורר ספק סביר בקיומו של קשר סיבתי בין ההפרעה הנפשית להגבלת היכולת "במידה ניכרת".

47. אמנם נכון, באמצעות עדותו של ד"ר אלטמרק הצליח הנאשם לעורר ספק בכך שמחלת הנפש ממנה הוא סובל שיחקה תפקיד "משמעותי" אצל הנאשם בעת שהמית את טיגבו.

אך בכך לא די. היה על הנאשם לעורר ספק בהתקיימות כל תנאי הסעיף, ולהראות כי בשל ההפרעה הנפשית החמורה ממנה הוא בוודאי סובל הוגבלה יכולתו במידה ניכרת להימנע מעשיית המעשה. זאת לא עשה הנאשם, והמומחה מטעמו אף הבהיר כי מחלת הנפש שלו לא שיחקה תפקיד מרכזי, במובן שהייתה הגורם העיקרי להתנהגות הנאשם בעת הרצח.

48. הנאשם לא הצליח אפוא לעורר ספק סביר בהתקיימות תנאי סעיף 301ב(2) לחוק. התוצאה

49. הנאשם לא עורר ספק סביר בהתקיימות התנאים המקלים המנויים בסעיף 301ב(2) לחוק, ועל כן מתחייבת הרשעתו בעבירה של רצח בכוונה, בהתאם לסעיף 300(א) לחוק.

50. שאלת תחולת הנסיבה המקלה המנויה בסעיף 40ט(א)(9) לחוק (קרבה לסייג לאחריות הפלילית) תידון בשלב העונש.

בית המשפט המחוזי מרכז-לוד

תפ"ח 15663-04-21 מדינת ישראל נ' טירונך(עציר)

סגן הנשיאה עמי קובו, אב"ד:
אני מסכים.

השופטת מרב גרינברג:
אני מסכימה.

הוחלט כאמור בחוות דעתו של השופט קרשו.

ניתנה היום, כ"ט תשרי תשפ"ה, 31 אוקטובר 2024, במעמד הצדדים

מיכאל קרשן, שופט

מרב גרינברג, שופטת
עמי קובו, שופט, סגן הנשיאה,